

Kunnanhallitukset

Hyvinvointialueiden valmistelu: nuorten työpajatoiminta - kuntouttava työtoiminta

Opetus- ja kulttuuriministeriöön on tullut kysymyksiä kuntien ja hyvinvointialueiden työnjaosta sote-uudistuksessa ja kuntouttavasta työtoiminnan ja nuorten työpajojen suhteesta. Ministeriö pyrkii tällä kirjeellä vastaamaan niihin kysymyksiin, jotka liittyvät nuorisotyön ja nuorten työllisyyspalvelujen järjestämiseen kunnassa.

Mitä nuorten palveluihin liittyviä tehtäviä kunta hoitaa, kun osa nuorille suunnatuista palveluista siirtyy hyvinvointialueen järjestettäväksi?

Nuorisolaissa (1285/2016) säädetään nuorisotyön ja -toiminnan edistämisestä ja nuorisopolitiikasta sekä niihin liittyvistä valtionhallinnon ja kunnan vastuista ja yhteistyöstä sekä valtionrahoituksesta.

Nuorisotyö ja -politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin. Nuorisolaissa nuorilla tarkoitetaan 0-28-vuotiaita nuoria, nuorisotyöllä tarkoitetaan nuorten kasvun, itsenäisyyden ja osallisuuden tukemista yhteiskunnassa ja nuorisopolitiikalla nuorten kasvu- ja elinolojen sekä sukupolvien välisen vuorovaikutuksen parantamista. Toteuttaessaan nuorisolain tavoitteita ja lähtökohtia kunnan tulee ottaa huomioon paikalliset olosuhteet ja niiden perusteella luoda edellytyksiä nuorisotyölle ja -toiminnalle järjestämällä nuorille suunnattuja palveluja ja tiloja sekä tukemalla nuorten kansalaistoimintaa.

Nuorisotyö ja -politiikan tehtävää hoitaessaan kunnan tulee olla tarpeen mukaan yhteistyössä muiden nuorille palveluja tuottavien viranomaisten sekä nuorten, heidän perheidensä, nuorisoalan järjestöjen, seurakuntien ja muiden nuorisotyötä tekevien tahojen kanssa.

Toimia, joista säädetään nuorisolaissa ja jotka ovat liittyvät kuntien ja hyvinvointialueiden yhdyspintaan, ovat kunnan monialaisen yhteistyön ohjaus- ja palveluverkosto, etsivä nuorisotyö ja nuorten työpajatoiminta.

Kunnan tehtäviä

Monialaisen yhteistyön ohjaus- ja palveluverkosto

Nuorisolain 9 §:n mukaan kunnassa on oltava paikallisten viranomaisten monialaisen yhteistyön yleistä suunnittelua ja toimeenpanon kehittämistä varten *ohjaus- ja palveluverkosto* tai muu vastaava yhteistyöryhmä, jonka kohderyhmänä ovat kaikki kunnassa asuvat nuoret. Verkoston tai muun yhteistyöryhmän tulee toimia vuorovaikutuksessa nuorisoalan järjestöjen, seurakuntien ja muiden nuorten palveluja tuottavien yhteisöjen kanssa. Kahdella tai useammalla kunnalla voi olla yhteinen verkosto. Verkosto ei käsittele

9.3.2022

yksittäistä nuorta koskevia asioita. Nuorisolaissa ei säädetä ohjaus- ja palveluverkoston kokoonpanosta, mutta jatkossa on hyvä nimetä verkostoon hyvinvointialueen edustaja.

Verkoston tai muun vastaavan yhteistyöryhmän tehtävänä on 1) koota tietoja nuorten kasvu- ja elinoloista sekä arvioida niiden pohjalta nuorten tilannetta paikallisen päätöksenteon ja suunnitelmien tueksi; 2) edistää nuorille suunnattujen palvelujen yhteensovittamista, yhteisiä menettelytapoja nuoren palveluihin ohjaamisessa sekä tiedonvaihdon sujuvuutta; 3) edistää yhteistyötä nuorisotoiminnan toteutumiseksi. Olisi suotavaa, että kunnanhallitus käsittelee ohjaus- ja palveluverkoston arviot kunnan nuorten kasvu- ja elinoloista ja mahdolliset ehdotukset nuorille suunnattujen palvelujen yhteensovittamisesta.

Etsivä nuorisotyö

Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa häntä sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan, itsenäistymistään, osallisuuttaan yhteiskuntaan ja muuta elämänhallintaansa sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Etsivää nuorisotyötä voivat järjestää kunta tai useat kunnat yhdessä. Kunta voi järjestää etsivää nuorisotyötä hankkimalla palveluja myös nuorten palveluja tuottavalta yhteisöltä, jolloin kunta vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään tämän lain mukaisesti.

Nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot on sen estämättä, mitä tietojen salassapidosta säädetään, luovutettava nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä varten seuraavasti: 1) koulutuksen järjestäjän on luovutettava tiedot muusta kuin oppivelvollisesta nuoresta, joka keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa, lukiokoulutuksessa tai tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa; 2) puolustusvoimien ja siviilipalveluskeskuksen on luovutettava tiedot nuoresta, joka vapautetaan varusmies- tai siviilipalveluksesta palveluskelpoisuuden puuttumisen takia tai joka keskeyttää palveluksen.

Sen estämättä, mitä tietojen salassapidosta säädetään, nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot voidaan luovuttaa nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä varten seuraavasti: 1) opetuksen järjestäjä voi luovuttaa tiedot perusopetuksen päättäneestä nuoresta, joka ei ole sijoittunut perusopetuksen jälkeisiin opintoihin; 2) koulutuksen järjestäjä voi luovuttaa tiedot oppivelvollisesta nuoresta, joka keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa, lukiokoulutuksessa tai tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa; 3) myös muu kuin edellä tässä pykälässä tarkoitettu viranomainen sekä Kansaneläkelaitos voivat luovuttaa tiedot nuoresta, jos viranomainen tai Kansaneläkelaitos arvioi tehtävässään saamiensa tietojen perusteella ja nuoren tilanne ja tuen tarve kokonaisuudessaan huomioon otettuna nuoren tarvitsevan viipymättä tukea päästäkseen palvelujen ja muun tuen piiriin.

Yhteydenottopyynnön voi tehdä <https://yhteysetsivaan.fi> -järjestelmään. Tilastotietoa etsivästä nuorisotyöstä toimijoittain, kunnittain, maakunnittain ja valtakunnallisesti löytyy [nuorisotilastoista](#). Kunnat voivat hakea valtionavustusta [etsivään nuorisotyöhön](#).

Nuorisolaissa säädetään myös nuoren henkilötietojen käsittelystä sekä etsivässä nuorisotyössä että nuorten työpajatoiminnassa.

Työpajatoiminta ja nuorten työpajatoiminta

Työpajatoiminta on kuntien tapa järjestää toimintaa niille ihmisille, jotka tarvitsevat tukea, ohjausta ja valmennusta. Työpajatoiminnan tavoitteena on vahvistaa valmentautujan hyvinvointia, tunnistaa osaamista ja valmentaa kohti koulutusta ja työtä ja tukea valmennuksen ja merkityksellisen tekemisen avulla valmentautujan elämänhallintaa ja työelämävalmiuksia.

9.3.2022

Työpajatoiminnasta voi olla osa tai kokonaan nuorisolain mukaista *nuorten työpajatoimintaa*, jonka tehtävänä on valmennuksen avulla parantaa nuoren valmiuksia päästä koulutukseen, suorittaa koulutus loppuun ja päästä avoimille työmarkkinoille tai muuhun tarvitsemaansa palveluun.

Nuorten työpajatoiminnan tarkoituksena on parantaa nuoren elämänhallintataitoja sekä edistää hänen kasvuaan, itsenäistymistään ja osallisuutta yhteiskuntaan. Nuorten työpajatoiminnan järjestäjinä voivat toimia kunta tai useat kunnat yhdessä tai nuorten palveluja tuottava yhteisö. Erityisen tärkeää on, että nuorten työpajalla on nuorten yksilö- ja työvalmennusosaamista. Lisäksi nuorten työpajan on tuotettava tietoa toiminnastaan seuraamalla sen tuloksia. Tilastotietoa nuorten työpajoista ja työpajoista toimijoittain, kunnittain, maakunnittain ja valtakunnallisesti löytyy [nuorisotilastoista](#).

Työpajoilla tarjottava valmennus suunnitellaan valmentautujan kanssa, lisäksi valmennussuunnitelmassa huomioidaan mahdollisen lähettävän tahon toiveet. Valmennus tähtää koulutukseen, työmarkkinoille tai muuhun tarvittavaan palveluun. Valmennuksilla kasvatetaan ammatillista osaamista, vahvistetaan yleisiä työelämä- ja työyhteisötaitoja ja kokonaisvaltaista arjenhallintaa ja toimintakykyä, tuetaan jatkolun löytämistä, lisätään valmentautujien sosiaalisia taitoja ja kykyä toimia ryhmässä, tuetaan valmentautujaa avoimille työmarkkinoille työllistymisessä ja työssä pysymisessä. Työhönvalmennus tukee työnantajaa työllistymisprosessissa ja työsuhteen aikana. Työpaja voi järjestää valmennusta etävalmennuksena verkkovälitteisesti.

Oppivelvollisuuden laajentaminen on lisännyt kuntien tarpeita järjestää oppivelvollisille nuorille uudenlaisia palveluja. Kunnan olisi hyvä sopia koulutuksen järjestäjän ja työpajan kanssa työpajapaikan tarjoamisesta sellaiselle nuorelle, jolla on vaikeuksia siirtyä koulutukseen tai pysyä koulutuksessa toiselle asteelle.

Työpajoille valmentautujia lähettäviä tahoja ovat olleet

- työhallinto (työkokeilu, palkkatuettu työ, työvoimakoulutus, työhönvalmennus),
- kunnan sosiaalihuollon ja työhallinnon yhteiset palvelut (kuntouttava työtoiminta, maahanmuuttajien kotoutumistoimenpide)
- kunnan sosiaalihuollon palvelut (sosiaalinen kuntoutus, sosiaalitoimen ennaltaehkäisevä tukitoimi, kehitysvammaisten päivätoiminta),
- kunnan palvelut (velvoitettyöllistetyt)
- Kansaneläkelaitos (ammatillinen kuntoutusselvitys, - kuntoutus ja -kuntoutuskurssi; vajaakuntoisten ammatillinen koulutus, avomuotoinen työhönvalmennus, mielenterveyskuntoutujien työhönvalmennus, vajaakuntoisten työhönvalmennus
- opetus- ja koulutus (perusopetus, oppisopimus, ammatillinen koulutus, ammatillinen erityisopetus, lukio, tuotantokoulu, koulutussopimus)
- muut tahot (palveluohjaus, siviilipalvelu, työ- ja toimintakyvyn arviointi, muut toimenpiteet)

Miten sote-uudistus tulee vaikuttamaan työpajatoimintaan? Voiko kuntouttavaa työtoimintaa jatkossa järjestää kunnan työpajalla?

Sote-uudistuksen myötä kuntien järjestämään työpajatoimintaa tulee muutoksia, kun hyvinvointialue aloittaa sosiaalihuollon palvelujen järjestämisen. Nykyisin työpajatoimintaan liittyviä, hyvinvointialueen järjestämistä vastuulle siirtyviä toimenpiteitä, ovat kuntouttavan työtoiminnan ja sosiaalisen kuntoutuksen palvelut.

Kunta voi tarjota kuntouttavan työtoiminnan palvelua tai sen osaa hyvinvointialueelle. Hyvinvointialue päättää, miten se kuntouttavan työtoiminnan palvelut alueellaan järjestää.

Kunnan työpaja voi jatkaa edelleen valmennuspalvelujen tuottamista esim. työkokeilun, palkkatuetun työn, työvoimakoulutuksen, työhönvalmennuksen, kotouttamistoimenpiteiden sekä Kansaneläkelaitoksen kuntoutuspalvelujen ja opetuksen ja koulutuksen palvelujen tuottamista ja työ- ja toimintakyvyn arviointia. Sopimuksellisuus yhteistyökumppaneiden kanssa turvaa toiminnan jatkumisen.

Kuntouttava työtoiminta

Kuntouttava työtoiminta on ollut yksi työpajatoiminnan toteutustapa ja valmennusmalli, mutta siirtyy vuoden 2023 alusta hyvinvointialueen vastuulle.

Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa sote-uudistuksen valmistelusta. Kuntouttava työtoiminta on sosiaalihuollon palvelu. Sosiaalihuoltolain 1301/2014, 14 §:ssä säädetään, että kunnallisina sosiaalipalveluina on huolehdittava myös kuntouttavasta työtoiminnasta siten kuin kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa säädetään. Se on tarkoitettu henkilöille, jotka eivät työ- ja toimintakyvyn rajoitusten vuoksi pysty työllistymään avoimille työmarkkinoille tai osallistumaan TE-palveluihin.

Laissa kuntouttavasta työtoiminnasta (189/2001) säädetään toimenpiteistä, joilla parannetaan pitkään jatkuneen työttömyyden perusteella työmarkkinatukea tai toimeentulotukea saavan henkilön edellytyksiä työllistyä avoimilla työmarkkinoilla sekä edistetään hänen mahdollisuuksiaan osallistua koulutukseen ja työ- ja elinkeinoviranomaisen tarjoamaan julkiseen työvoimapalveluun. Henkilön, joka täyttää laissa työttömyyden kestoja koskevat edellytykset, on velvollisuus osallistua aktiivointisuunnitelman laatimiseen. Sen laatimiseen tulisi osallistua asiakas, TE-toimisto ja kunnan sosiaalihuollon ammattihenkilö. Mikäli aktiivointisuunnitelmaan sisällytetään kuntouttava työtoiminta, henkilöllä on velvollisuus osallistua kuntouttavaan työtoimintaan. Monialaisen yhteispalvelun (TYP) kohderyhmään kuuluville monialainen työllistymissuunnitelma korvaa aktiivointisuunnitelman.

Kuntouttavan työtoiminnan sisältöä koskevan 13 a §:n mukaan palvelukokonaisuuteen tulee kuulua henkilön elämänhallintaa sekä työ- ja toimintakykyä edistäviä palveluita. Palveluihin voi kuulua yksilö- ja ryhmämuotoista toimintaa, jota voidaan toteuttaa erilaisissa toimintaympäristöissä. Palveluun tulee sisältyä aina henkilön tarvitsema tuki ja ohjaus, jota annetaan henkilökohtaisena tai ryhmässä toteutettavana palveluna. Säännös on tullut voimaan 1.1.2021. Kuntouttava työtoiminta on sovitettava yhteen henkilön tarvitsemien (muiden) sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalvelujen, julkisten työvoimapalvelujen sekä muiden palvelujen ja tukitoimien kanssa. Kuntouttavan työtoiminnan palvelua ei voi hankkia yritysmuotoiselta toimijalta. Tämä ei kuitenkaan koske kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvalla henkilöllä annettavaa tukea ja ohjausta, jonka tarjoajana voi olla myös yritys.

Vuoden 2023 alusta hyvinvointialue vastaa siitä, miten kuntouttavan työtoiminnan palvelua sen alueella järjestetään. Hyvinvointialueella on oltava järjestämisvastuunsa toteuttamisen edellyttämä riittävä oma palvelutuotanto. Monituottajuus on edelleen mahdollista lainsäädännön reunaehdot huomioiden. Hyvinvointialueen tulee varmistaa, että sen järjestämisvastuulle kuuluvia palveluja tuottavalla muulla palveluntuottajalla on riittävät ammatilliset, toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset huolehtia palveluiden tuottamisesta. Hyvinvointialue ohjaa ja valvoo sen järjestämisvastuulle kuuluvaa palvelutuotantoa.

Kuntouttavasta työtoiminnasta tarkemmin:

<https://stm.fi/-/kuntainfo-kuntouttavaan-tyotoimintaan-muutoksia-1.1.2021-alkaen>

STM vastaa kuntouttavan työtoiminnan järjestämiseen liittyviin kysymyksiin sote-uudistuksen netti-sivuilla.

9.3.2022

Miten työpajatoimintaa jatkossa rahoitetaan? Miten jatkossa turvataan työpajapalvelut sekä monialainen kuntouttava työtoiminta lähipalveluina?

Työpajatoiminnan rahoitus on ollut monikanavaista. Se on muodostunut kuntien rahoituksesta, valtionavustuksista, muista julkisista rahoituksista ja avustuksista (esim. ESR) sekä työpajatoiminnan tuotteiden ja valmennuspalvelujen myyntituloista. Työpajatoiminnan järjestämiseen käytetty kokonaisrahoitus oli Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston tekemän kyselyn mukaan vuonna 2020 n.111 milj. euroa. Vuonna 2020 työpajoilla oli valmentautujia yhteensä 23 162, joista nuoria alle 29-vuotiaita oli 12 456 (53,77 %).

Kunta voi jatkaa sote-uudistuksen jälkeen työpajatoiminnan toteuttamista. Työpajatoiminnan järjestäminen ei kuitenkaan ole velvoittavaa. Työpajatoiminta voi edelleen olla kuntien tapa järjestää toimintaa niille ihmisille, jotka tarvitsevat tukea, ohjausta ja valmennusta. Kunta voi myös aloittaa työpajatoiminnan järjestämisen, mikäli sen alueelta puuttuu tällainen palvelu.

Kunnan työpajan toiminnalle on kunnan oma rahoitus ollut erittäin merkittävää. Kunnat maksavat suurimman osan valmentajien ja hallinnonhenkilöstön palkoista ja muista henkilökuluista sekä tarjoavat toiminnalle ylläpidon (esim. sähköt, kiinteistöhuolto), tilat, laitteet ja välineet. Useat kunnat ovat siirtäneet kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä saadun korvauksen työpajatoiminnan järjestämiseen. Kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä työpajoille siirtyneet korvaukset olivat vuonna 2019 n. 8,6 milj. euroa.

Kunta voi tarjota kuntouttavan työtoiminnan palvelua tai sen osaa hyvinvointialueelle. Hyvinvointialue päättää, miten se kuntouttavan työtoiminnan palvelut alueellaan järjestää. Hyvinvointialue voi järjestää palvelut itse tai hankkia niitä kilpailuttamalla. Kunta voisi toimia hyvinvointialueen kanssa yhteistyössä toimimatta palvelun tuottajana sen mukaan kuin se on lainsäädännön osalta mahdollista.

Käytännössä tämä voisi tarkoittaa, että kunta tarjoaisi hyvinvointialueelle mahdollisuuden toteuttaa kuntouttavaa työtoimintaa työpajansa tiloissa. Hyvinvointialue palkkaisi kuntouttavaa työtoimintaa toteuttavan henkilöstön. Yhteistyöstä ja mahdollisista korvauksista sovittaisiin sopimuksella.

Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoitus nuorten työpajatoimintaan ei muutu. Vuonna 2022 valtionavustuksiin on käytössä yhteensä 16,3 milj. euroa. Avustukset haetaan ja myönnetään aluehallintovirastoista. Valtionavustusta nuorten työpajatoimintaan voidaan myöntää, jos työpaja on valtionapukelpoinen. Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt vuonna 2021 valtionapukelpoisuuden 288 työpajalle. Kelpoisuus on voimassa toistaiseksi eikä sitä voi siirtää toiselle toimijalle.

Lisätietoja erityisasiantuntija Merja Hilpinen, merja.hilpinen@gov.fi opetus- ja kulttuuriministeriö.

Johtaja	Henni Axelin
Erityisasiantuntija	Merja Hilpinen

Tiedoksi Kunnan sivistystoimenjohtaja

9.3.2022

Kunnan työllisyysasioista vastaavat

Kunnan nuorisotoimesta vastaavat

Kunnan sosiaalitoimesta vastaavat